

4-5 - VUOTIAAN KEHITYS

A large white rounded rectangle containing 20 horizontal black lines, serving as a writing area.

Persoonallisuuden ja tunne-elämän kehitys

- Lapsi on usein innokas, utelias, touhukas, puhelias, luova ja omatoiminen sekä aiempaa varmempi niin tuttujen kuin tuntemattomienkin seurassa. Hänen on yleensä varhaisvuosia helpompaa jäädä jonkun muun kuin vanhemman hoitoon joksikin ajaksi.
- Vanhempi voi yllättyä kuinka huomaavainen ja yhteistyökykyinen lapsi osaa jo olla – tilanteet kannattaa huomata ja antaa kiitosta. Lapsi voi olla nyt kovin ihastunut vastakkaista sukupuolta olevaan vanhempaansa ja olla jopa mustasukkainen toiselle vanhemmalle ja vanhempien keskinäiselle suhteelle. Vaihe menee vähitellen ohi, ja lapsi alkaa samaistua omaa sukupuoltaan olevaan vanhempaansa tai muuhun tärkeään omaa sukupuoltaan olevaan aikuiseen.
- Perheen perustelluista ja järkevistä rajoista on syytä pitää rauhallisesti ja määrätietoisesti kiinni ja selittää, miksi jokin raja on olemassa. Lapselle voi antaa mahdollisuuksia tehdä sopivan kokoisia valintoja ja päätöksiä näissä rajoissa: ”Nyt on iltatoimien aika. Haluatko käydä suihkussa ennen vai jälkeen iltapalan?” Lapsi haluaa olla iso ja pärjäävä ja on varsin taitava monissa asioissa. Hän on kuitenkin vielä pieni lapsi ja kaipaa syliä, hoivaa ja hellittelyä.
- Lapsi saattaa pahoittaa mielensä herkästi. Lasta ei saa saattaa naurunalaiseksi esim. pelkojensa tai mielikuvitustarinoidensa vuoksi. Pelottelu, uhkailu ja yksin jääminen vaikeiden tunteiden kanssa lisäävät pelkoja. Vaikeiden tunteiden jakaminen vanhempien kanssa ja hyväksytyksi tuleminen kiukunkin keskellä ovat tärkeitä kokemuksia. Mahdollisuus saada lohdutusta ja rauhoittua sylissä antavat lapselle tunteen siitä, että hän on vanhemmille rakas kaikkine tunteineen. Lapsi tarvitsee vakuuttelua, että hän on hyvä ja arvokas omana itsenään.
- Elämää leimaa voimakas mielikuvitus. Lapsi kertoo villedä tarinoita, liioittelee ja kerskailee jutuissaan: ”Jaksan nostaa vaikka koko maapallon!” Itseriittäinen

maailman tähti osaa kaiken ja pystyy mihin vaan, on supermies tai kaikkein ihanin prinsessa. Joillakin lapsilla on seuranaan mielikuvitusystäviä. Mielikuvitus on tärkeä luovuuden aarrearkku. Joskus villi mielikuvitus aiheuttaa pelkoja: lapsi uskoo itsekin hurjiin tarinoihinsa. Lapsella voi olla myös nukahtamisvaikeuksia, kun sängyn alla on mörköjä tai hän heräilee yöllä vilkkaisiin uniinsa.

Sosiaalisten taitojen kehitys

- Itsekeskeisyys usein vähenee tässä iässä. Lapsi pystyy aiempaa paremmin ottamaan huomioon muidenkin tunteita ja toiveita. Lapsi osaa mm. osoittaa myötätuntoa, lohduttaa ja houkutella muita paremmalle tuulelle. Aina ei kuitenkaan ole mukava jakaa, joustaa eikä ottaa muita huomioon! Lapsi nauttii samanikäisten lasten seurasta. Tunteita on vielä vaikea hallita, ja lapsi voi joskus olla leikeissään aggressiivinen, huutaa ja töniä. Tämän ikäiset alkavat kuitenkin yhä enemmän käyttää kieltä ajautuessaan riitaan kaverin kanssa, käsiksi käyminen ei ole yhtä tavallista kuin pienempänä. Lapsen neuvottelutaidot kehittyvät, 4-vuotias kiinnostuu yksinkertaisista sääntöleikeistä, joukkue- ja muista peleistä. Häviäminen on vielä vaikeaa.
- Lapsi nauttii erityisesti rooli- ja mielikuvitusleikeistä, varsinkin pukeutumisleikit ovat kiehtovia. Mielikuvitus luo uudenlaisia leikkejä ja auttaa käyttämään erilaisia tavaroita luovasti. Seikkailuradat, prinsessalinnat ja intiaanitelat syntyvät käden käänteessä pöydän alle tai tyynypinoihin. Lapsen leikit ovat välillä raisuja. Hän pärjää jo jonkin aikaa ilman aikuista tutulla leikkipihalla, mutta on altis onnettomuuksille ja tarvitsee siksi yhä valvovaa silmää.
- Lapset leikkivät mielellään 2–3 lapsen ryhmässä ja lapsi alkaa arvioida kykyjään ja taitojaan vertaamalla itseään kavereihin. Lapsen itsetunnolle on merkitystä sillä miten hän pärjää muiden samanikäisten joukossa. Lapsi alkaa ensimmäisiä kertoja kokea huonommuuden tunteita, jos hän tuntee olevansa erilainen kuin toiset, esim. hitaampi tai kömpelömpi. Lapsi tarvitsee vanhemmaltaan rohkaisua, itsetunnon

vahvistamista ja kykyjen ja taitojen esiin nostamista: jokainen on hyvä jossakin ja uusia asioita voi opetella.

- Moraaliset käsitykset kehittyvät voimakkaasti. Lapsi pohtii hyvän ja pahan, oikean ja väärän eroa. Hän ottaa kantaa siihen, mikä on oikeudenmukaista. Arvioidessaan jonkin teon pahuutta lapsi arvioi sitä yleensä teon lopputuloksen eikä tarkoituksen perusteella, esim. lapsesta on pahempi asia rikkoa monta astiaa vahingossa tiskatessaan kuin rikkoa yksi astia pihistäessään sieltä pikkuleipiä. Vilkas mielikuvitus voi johdatella lasta kertomaan epätosia juttuja. Tällöin on harvoin kyse varsinaisesta valehtelemisestä. Lapselle voi hienotunteisesti kertoa missä toden ja sadun raja menee.

Oppiminen ja älyllinen kehitys

- Lapsi elää puhumisen kulta-aikaa. Hän nauttii sanoilla leikkimisestä, loruilusta, runoilusta ja satujen kertomisesta. Hän haluaa myös kuunnella satuja ja jaksaa jo kuunnella pitkiäkin tarinoita. Hän on kiinnostunut erilaisista asioista ja pohtii asioiden syitä ja tarkoituksia. Lapsesta on erityisen mukavaa keskustella asioista vanhemman kanssa.
- Lapsen puhe alkaa olla kieliopillisesti melko oikeaa. Hän taivuttaa sanoja useimmiten oikein. Lapsi saattaa joskus sovittaa puhetyyliään kuulijan mukaan, esim. puhua pikkulapselle helpompaa kieltä. Lapsi voi kehitellä omia kekseliäitä sanoja. Mielikuvitus antaa mahdollisuuden yhdistellä asioita luovasti.
- Joskus voi tuntua, että lapsi on äänessä jatkuvasti, selittää ja kyselee asioita. Tarinat voivat olla pitkiä ja lonkeroisia, eksyä aiheesta toiseen. Kyseleminen on lapsen tapa oppia asioita. Pitkiä tarinoita kertoessaan hän harjoittaa kielellisiä taitojaan ja ajatteluaan. Lapsen kysymyksiin tulisikin jaksaa vastata ja osoittaa mielenkiintoa hänen tarinoitaan kohtaan. Lapselle voi myös kertoa, että välillä puheenvuoroa täytyy odottaa ja joskus aikuisen on keskityttävä johonkin toiseen tärkeään asiaan.

- Lapsi saattaa muistaa jo useamman kuukauden tai vuodenkin takaisia tapahtumia. Häntä voi kiinnostaa kauan sitten tapahtuneet asiat, vaikka ajankäsitteet eivät ole täysin selviä. Hän kuitenkin hahmottaa, että yksi päivä koostuu eri vaiheista: aamusta, päivästä, illasta ja yöstä. Hän alkaa ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä, esim. aikaisin tai myöhään, tänään tai huomenna, nopeasti tai hitaasti, ylös tai alas. Lapsi tuntee usein jo päävärit. Piirroksissa on entistä enemmän yksityiskohtia.
- Useita 4-vuotiaita kiinnostavat sukupuolierot ja vauvojen alkuperä. Lasten keskinäiseen puheeseen ilmaantuu alapäähän liittyviä sanoja ja kirosanoja. Lapset tutkivat sukuelimiään ja voivat vertailla niitä kavereiden kesken. Lapsi suhtautuu useimmiten vielä alastomuuteen ja omaan vartalonsa luontevasti. Hän tutkii sukuelimiään samoin kuin muita kiinnostavia asioita. Aikuinen voi kertoa, että siinä, että koskee itseensä ei ole mitään väärää tai häpeällistä, mutta se tehdään yleensä yksin omassa rauhassa, ei toisten seurassa. Lapselle kannattaa kertoa, että jokaisella ihmisellä on kehossaan omia yksityisiä alueita, joita ketkään muut eivät saa koskea tai katsoa ilman hänen lupaansa. Jos vanhempien suhtautuminen on hyvin jyrkkää ja torjuvaa, on vaarana, että lapsi kokee vartalonsa ja seksuaalisuutensa myöhemmin jotenkin häpeällisiksi. Kun lapsi kysyy vauvojen alkuperästä, hänelle kannattaa vastata juuri siihen, mitä hän kysyy. Liian laajat ja seikkaperäiset selitykset hämmentävät. Lapsi kysyy lisää, kun hän on siihen valmis. Aiheeseen voidaan perehtyä yhdessä myös lapsille tarkoitettujen kirjojen avulla.

Fyysinen kehitys

- Tässä vaiheessa lapsen kasvu on melko tasaista. Paino lisääntyy vuodessa n. 3 kg ja pituus 5–10 cm. Kun lasta mitataan neuvolassa, huomiota kiinnitetään siihen, että lapsen kasvu etenee tasaisesti kasvukäyrästöllä juuri hänelle tyypillisellä tasolla ja että lapsi voi yleisesti hyvin.
- Lapsi ei yleensä enää päivällä tarvitse vaippaa, yökastelu on kuitenkin melko yleistä. Keskimäärin suomalaislapset oppivat yökuiviksi 2–4-vuotiaina, yökuivaksi

oppimisen ikä vaihtelee suuresti. Lapset kypsyvät omassa tahdissaan. Usein varsinaisesta yökastelusta puhutaan vasta, kun lapsi on yli 5-vuotias. Ota asia puheeksi neuvolan 4- ja 5-vuotistarkastuksessa, jos lapsi kastelee. Vahinkoja voi sattua myös päiväaikaan ja ne voivat olla lapselle itselleen noloja. Asiasta ei kannata tehdä suurta numeroa vaan hoitaa tilanne hienotunteisesti ja kertoa, että vahinkoja voi sattua eikä se ole vaarallista.

Liikunnallinen kehitys

- Lapsen liikkeissä on aiempaa enemmän voimaa ja lapsi haluaakin usein mitellä voimiaan. Uusia liikunnallisia taitoja ja vahvoja lihaksia on hauska testata! Lapsi on usein varsin liikunnallinen ja suorastaan uhkarohkea; hän hyppii, kiipeilee, juoksee ja painii. Lapsi voi harjoitella narulla hyppimistä, hiihtämistä, luistelua, uimista ja pyöräilyä apupyörien avulla. Hän osaa hyppiä muutamia hyppyjä yhdellä jalalla ja seistä hetken yhdellä jalalla. Keinussa hän oppii ottamaan itse vauhtia.
- Sorminäppäryys, silmän ja käden yhteistyö kehittyvät. Lapsi osaa usein jo käyttää saksia, laittaa kiinni isoja nappeja ja nauttii muovailemisesta. Puutöitä ja ompelutöitä on mukava harjoitella. Lapsi nauttii saadessaan osallistua aikuisen rinnalla arkisiin kotitöihin. Niitä lapsi pystyy jo entistä taitavammin tekemäänkin, esim. pilkkomaan pehmeitä hedelmiä salaattiin. Lapsi pystyy suunnittelemaan töitään etukäteen ja keskittyy mielenkiintoisen työn äärelle. Keskittymistä vaatineen työn jälkeen lapsi pyrähtää liikkeelle.

TIEDOT KERÄTTY MLL: N VANHEMPAINNETISTÄ:

<http://www.mll.fi/vanhempainnetti/>

MLL:n Vanhempainnetti tarjoaa monipuolista tukea vanhemmuuteen. Sivusto tarjoaa tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä, kasvatuksesta sekä mm. unen ja leikin merkityksestä.

